

EUSKAL-HERRIKO KONTSEILU NAGUSIARI EUSKARAREN ALDEKO PLANGINTZA BATEN PROPOSAMENA

Donostia, 1978 - II - 24

J. San Martin

Urtarrilaren 29an, Ernanin izan genuen batzarrean, Euskal-Herriko Kontseilu Nagusiaren lehendakaria euskalduna jartzearen aldeko eskaria Euskaltzaindiak publikoki agertzea eskatu zuten L. M. Mujika, J. L. Alvarez eta X. Kintana jaunek. Eta eztabaidarik izan genuen hortaz. Orduan, han garai berean agertu nituen zenbait arrazoigatik, mahaian utzi zen arazoa, erabakirik gabe.

Gogoz, erabat nentorren L. M. Mujika, J. L. Alvarez, X. Kintana eta hoiien alde agertu zirenekin; baina, han agertu nuen bezala, arazoa politikoa izateaz aparte, lehendakari irtengo zena irtetzen zelarik, hobe genuela modurik onenean euskararen aldeko plangintza baten proposamena egin. Honegatik, gaur, asmo honek nakar txosten labor hau aurkeztera. Baina, lehen lehenik, batzarraren aurrean puntu batzuk argi uztea nahi nuke, nere ukapena zer iritzitan oinarritzen zen jakin dezazuen:

a) Ez Lizarrako Autonomi Arautegian eta ez gerokoetan, ez zen agertzen lehendakaria euskalduna izatea beharrezkoa zenik, eta gure aldetik holako gauza bat eskatzea, legezkoa ez izatetik aparte, alperrikako haserreak eta iskanbilak sortzea zen. Moral aldetik euskalduna behar zen, baina hori politikoak eurak erabaki behar zuten.

b) Gure eskariak zerbait lagunduko zion kandidatu euskaldunari, baina trukean bestearen aurka jartzea zen. Ez zen hori bakarrik: Euskal-Herrian lautik batekorik ez gara euskaldunak, eta gure eskarizko agerpen hori gehienak holako karguetarako kondenatuko genituzken, eta hori arriskugarria iduritzen zitzaidan, era hortako deklarazio batek euska-

rarentzako adiskideak baino etsaiak gehiago sortuko zitue-
nez. Eta Euskal-Herrian euskara garaituko bada, euskararik
ez dakiten horiek gureganatu beharra dugu. Gizon bakoitza
bere inguruak egina da, eta euskaldun ez direnek ez dute
berengan errurik. Horiek konkistatzen lan egin dezagun, bai-
na inoiz ere gurgandik uxatzen.

c) Bestalde, herriak hortarako hautatutako parlamenta-
riei eskua hartzea zen, geu politika arazoan nahasturik.

d) Eta, gure agerpena gora-behera, erdalduna irtengo
bazen, nola ausartuko ginen gure hizkuntzaren alderako
plangintza baten eskaria egitera? Eta, euskarak, azken baten,
luzarora begirako plangintza bat martxan jartzea du salba-
menerako bide bakarra.

e) Otoi: Autonomi Arautegiaren arabera, inoiz ez baita
eskatu karguetarako nahi ta nahiezkoa euskalduna izatea;
bai ordea, funtzionarioa izateko preferentzia. Guk, izatekotan
ere, honi eutsi behar diogu. Gure Liburu zuriaren 5. zatian
ikus daitezke Autonomi arauak.

Gure artean esan beharrik ere ez dugu Euskal-Herria,
izen beretik hasita, hizkuntzak bereizten duela beste herrien-
gandik. Baina, zoritxarrez, bestek eraturako hezkuntzapean
igaro dira zenbait gizaldi, eta, orain, hezkuntzaren aukerako
politika baten bidez lortu beharko dugu Euskal-Herriko
semeak bere nortasun jatorrarekin jabetuko badira. Bide
luzea izango da, baina gaurkoz ez dugu besterik. Etsipenik
gabe bide luze horri oratu beharra eta ekin eta jarrai.

Euskara hiltzorian dugu eta, aurrera aterako bada,
geroari begira oso pragmatikoak izan behar gara. Autonomia
Arautegiak euskarari buruz zer esaten duen ikusi eta egungo
egoeratik bideak urratzen hasi. Azken batean, gure herriaren
egoera ikusirik, lehendakaria euskalduna izan edo ez izan,
sinbolismo hutsa besterik ez da. Euskararen geroa da axola
zaiguna eta etorkizunari begira lana egin beharra dugu, eta
honetarako Lehendakariaren gogoia irabazi behar dugu.
Behar bezala plangintza batean laguntza ematera bultzatuaz.
Orduan ikusiko da gizona. Laguntzarik ematen badigu txalo-
tuko dugu, baina ematen ez bada herriaren aurrean salatu.

Ernanin bertan A. Pascual Iturriagari buruz egin nuen
hitzaldian, aspaldiko maisu haren hitz batzuk nere egin
nituen, eta hitz hoiak gaur berriz gogoratu nahi ditut hemen.

Hau da: "Berotasunak eta errabiak ez dute beiñere gauza iraunkorrik egiten".

Honegatik, berriz ere esango dut, etorkizuna dela axola zaiguna. Eta honetarako plangintza sakon bat eratu beharra dugu. Lehen Madrid-eko Gobernuari eskariak egiten ibili baginen, oraingoan arrazoi gehiagoz eta indartsuago eskatu behar diogu Euskal-Herriko Kontseilu Nagusiari.

Gaur egun, behar bezalako plangintza serio baten aurrean ez lehendakariak eta ez kontseilariak ez dute ezetza ematerik.

Behar bada, lehenbizi, plangintza orokorraren eskema aurkeztu beharko dugu, onartzen dutelarik lanak aurrera eramateko laguntza eman dezaten, eta zenbait gizon, beste gabe, hortaz aritu beharko dira. Lehenengo plangintza hori bideratzen eta gero aurrera eramaten.

Hau burutzeko oinarri batzuk markatu beharko dira. Esate baterako:

1. Lehen lehenik batzorde bat izendatu beharra dago. Ikastola, Alfabetatze, Magisterio eskolako irakasle, eusal kultur munduan euskararekin arduratzen direnak eta batez ere Siadeco-koren bat tarteko dela.
2. Lehenbait lehen plangintzaren eskema osatu: Maisugintza, irakaskintza, Alfabetatze, komunikabide, aministralgoa eta abar, bakoitzean diren premiak edo beharrak zer diren eta zelan bideratu behar diren agertuaz. Siadeco-k osatu digun sozio-linguistikoko lanak badu materialik aski plangintza hau laster gertatzeko.
3. Premia guziak beharrezko izango direnez, bi mailatan banatu beharko ditugu plangintzok. Epe laburren begira, beharrezko izango zaigu 5 edo 10 urterakoa; edo luzeagora begira, 20 urteko epean, bostetik bostera begiratuko dena. Berrikuste hoietan begiratu litzateke ekintzarekin sortzen diren hutsak zuzentzea, hobetuz eta bizkortuz. Puntu honetan, batez ere eskolak ditut gogoan. Euskara salbatuko bada, Euskal-Herriko gazteriaren erdia hoge urteren buruan euskalduntzera heldu behar gara.
4. Era berean, euskararen ofizialkidetasuna zelan eta nondik nora behar den. Geografia guziari ezin diogu

eman tratu berdina eta mugatzea nola eramango den ondo estudiatu beharra dago.

Esan bezala, plangintza guzi hau geroari begira jarri behar dugu. Orain da une egokia. Eta gure ardura nagusia hezkuntzan jarri behar dugu. Behar bada gogortxoak irudituko zaizue, baina euskaldun eskoletan gaztelera ikastera behartuak dauden bezala, erdarazkoetan euskaraz ere ikastera behaturik jarriaz, elebitasuna gordetzen den herrietan behinik behin; eta, gainerako erresuma guzian asignaturatzat jarriaz, inglesa edo frantsesa irakasten den era berean. Gizarte berean biziko direnentzat beharrezkoa baita.

Euskarari buruzko liburu zurian 4 eta 5. zatietan material ederra aurkituko dugu plangintza honen lagungarri. Bizkor egin dezakeguna da, eta ez dugu denbora galtzerik, orain da momenturik aukerakoena.